

ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ

Τα τρία σενάρια
του φθινοπώρου

ΣΕΛΙΔΑ 7

Τρία πολιτικά σενάρια συνοψίζουν την πολιτική καθημερινότητα που ζούμε στην τελευταία φάση του Μνημονίου. Τα δύο πρώτα είναι υπαρκτά, ξετυλίγονται μπροστά μας. Το «ψέμα της επιστροφής» είναι το ένα, η «παλαιοκομματική πελατειακή χαλάρωση» το άλλο. Το τρίτο ακόμα δεν έχει φανερί καθαρά αλλά είναι το ποθούμενο: η στρατηγική της εθνικής ανασυγκρότησης.

■ Το «ψέμα της επιστροφής» στα προ της κρίσης κεκτημένα παίχθηκε σαν υπόσχεση από όλες τις αντιπολιτεύσεις. Σήμερα παίζεται από τον ΣΥΡΙΖΑ. Από την αρχή της κρίσης ο ΣΥΡΙΖΑ κινήθηκε στη γραμμή ενός «ριζοσπαστικού συντηρητισμού». Μιας μαχητικής, πολωτικής, σχεδόν εμφυλιοπολεμικής υπεράσπισης του υπάρχοντος, ακόμα και όταν ήξερε ότι η διατήρηση ήταν ανέφικτη. Η εκλογική επιτυχία και η ανάδειξή του σε διεκδικητή της εξουσίας έχουν μεταφράσει τη γραμμή του «ριζοσπαστικού συντηρητισμού» σε μια παραδοσιακότετη αντιπολιτευτική στάση «όχι σε όλα», «υιοθετώ κάθε αίτημα», «να πάρω την εξουσία και μετά βλέπουμε». Παράδοξη, μα την αλήθεια, τροχιά από τον «αντισυστημικό κινηματισμό» του αρχικού ΣΥΡΙΖΑ στον κλασικό αντιπολιτευτικό λαϊκισμό που ενδημεί στην ελληνική πολιτική. Όπως και να 'χει, ο ΣΥΡΙΖΑ από το 2012 αποτελεί τον εκφραστή του σκελετωμένου πια κορμού του

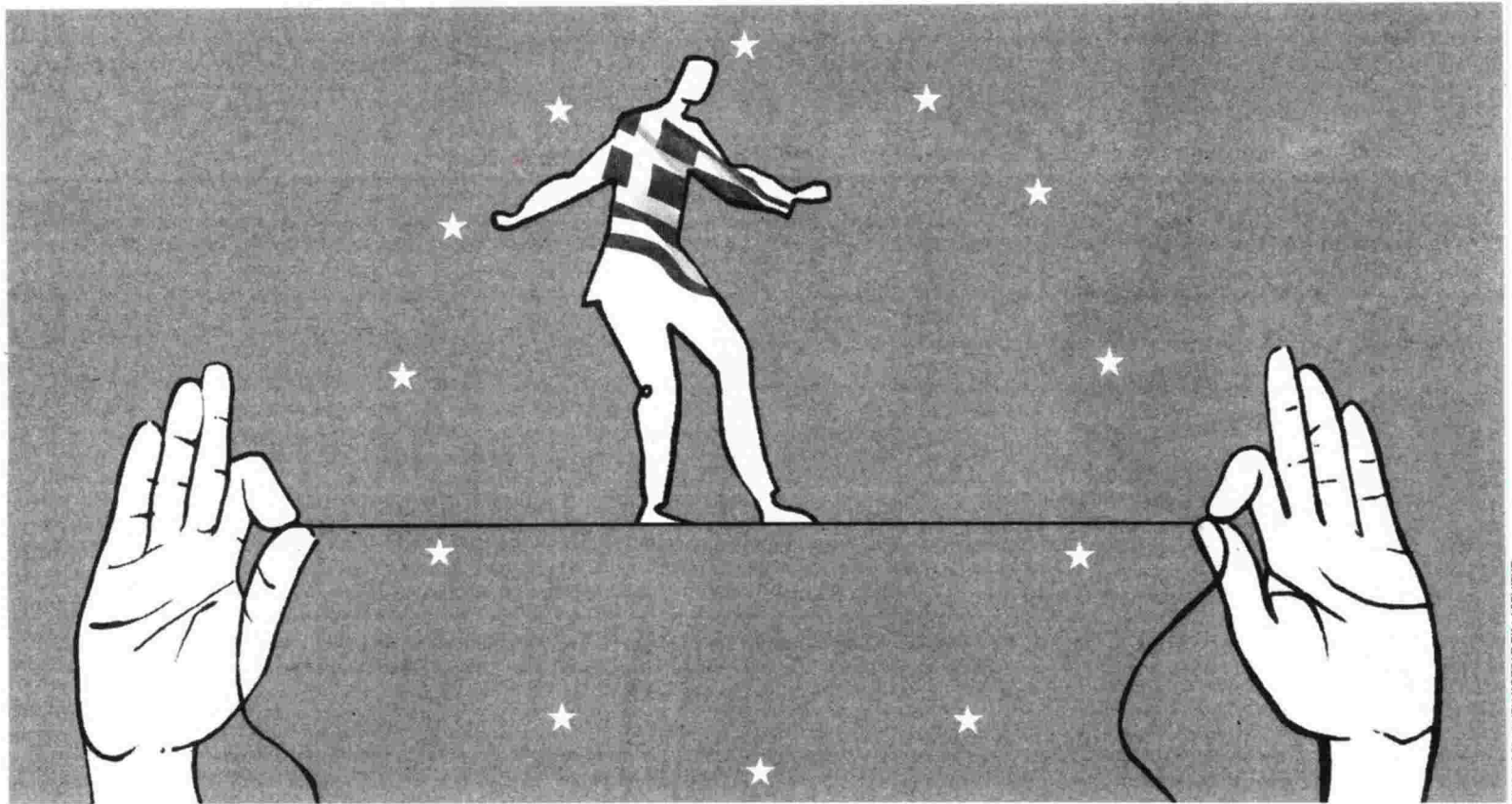

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΒΟΥΛΓΑΡΗ

προηγούμενου κρατικού - συντεχνιακού μοντέλου που χρεοκόπησε. Επιπλέον, αναπαράγει όλο και περισσότερο τις παλιές καταδικασμένες πρακτικές που το οικοδόμησαν. Το ενσταντανέ των κ.κ. Τσίπρα και Φωτόπουλου, με ταμπλό βιβάν τους ANEA και τις μεταγραφές από το παλιό ΠαΣοΚ, απλώς εικονογραφεί το πρόβλημα. Στο πλαίσιο αυτό υπερασπίζεται μέχρις εσχάτων μια παθολογία μονοπωλιακή Επιχείρηση Ενέργειας που την ιδιωτικοποίησαν και την καταχράστηκαν από κοινού η συνδικαλιστοκρατία και οι κομματάρχες. Παρότι εδώ και χρόνια η ΔΕΗ εμποδίζει την Ελλάδα να καταστρώσει μια σύγχρονη αποτελεσματική ενεργειακή πολιτική.

Περιέργως, η αναπαραγωγή όλων των παλαιών πολιτικών πρακτικών καθιστά ένα τμήμα της φιλοευρωπαϊκής κοινής γνώμης και τα κέντρα εξουσίας που προσβλέπουν στην εξήμερωση του ΣΥΡΙΖΑ. Όσο πιο όμοιο γίνεται με το αρνητικό παρελθόν τόσο λιγότερο επικίνδυνος μοιάζει. Παράλληλα, δημιουργείται η εντύπωση ότι η ηγετική ομάδα Τσίπρα εκφράζει την τάση προς τον «ρεαλισμό» και την «προσαρμογή», ενώ «το κόμμα», ο Λαφαζάνης ή το τσοχατζοπουλικό βαθύ ΠαΣοΚ που εσωκομματικά κερδίζει έδαφος, «κρατά τον ΣΥΡΙΖΑ πίσω». Αυτή η εικόνα θα είχε βαρύνουσα σημασία αν βρισκόμασταν ακόμα στη φάση που ο ΣΥΡΙΖΑ θα έβγαζε την Ελλάδα από το ευρώ στη βάση μιας ιδεολογικής απόφασης. Η κρίση όμως της ευρωζώνης έχει υποχωρήσει, άρα μια τέτοια ιδεολογική απόφαση δεν έχει έρεισμα. Είναι όμως πολύ πιθανή μια δεύτερη βουτιά της Ελλάδας στην αστάθεια, στη νέα ύφεση, στη φυγή των καταθέσεων. Το σημερινό όριο της ικανότητας διακυβέρνησης του ΣΥΡΙΖΑ είναι ότι μπορεί να προκαλέσει μια τέτοια υποτροπή. Η καθίλιωση στο κόμμα του «αντιμνημονίου», η καλλιέργεια ανεδαφικών προσδοκιών με βάση το παλιό, είναι η πηγή μιας πιθανής

Ανάκαμψη, υποτροπή ή ανασυγκρότηση

“
Το «ψέμα της επιστροφής» στα προ της κρίσης κεκτημένα παίχθηκε σαν υπόσχεση από όλες τις αντιπολιτεύσεις. Σήμερα παίζεται από τον ΣΥΡΙΖΑ. Από την αρχή της κρίσης ο ΣΥΡΙΖΑ κινήθηκε στη γραμμή ενός «ριζοσπαστικού συντηρητισμού». Μιας μαχητικής, πολωτικής, σχεδόν εμφυλιοπολεμικής υπεράσπισης του υπάρχοντος, ακόμα και όταν ήξερε ότι η διατήρηση ήταν ανέφικτη

αποσταθεροποίησης με απροσδιόριστες συνέπειες. Και ευθύνη για το πρόβλημα έχει η ίδια η στρατηγική και η νοοτροπία της ηγετικής ομάδας Τσίπρα - παρότι δίπλα του διακρίνονται νέα ικανά στελέχη. Το πραγματικό κριτήριο στροφής του ΣΥΡΙΖΑ στον ρεαλισμό της μελλοντικής εξουσίας είναι η υπέρβαση της αντίθεσης Μνημόνιο - αντιμνημόνιο εντός του, δηλαδή στον ίδιο του τον πολιτικό λόγο, στην ισορροπημένη ανάλυση των αιτιών της ελληνικής χρεοκοπίας και στις συμμαχίες που θα επιχειρήσει. Αυτό δεν φαίνεται πιθανό στο ορατό μέλλον. Για τούτο, η ενδεχόμενη διακυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ μάλλον θα είναι το τελευταίο κεφάλαιο της Ελλάδας της χρεοκοπίας, παρά το νέο βιβλίο της Ανασυγκρότησης. Και η ενδεχόμενη κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ θα υποστεί την ίδια μαζική αντίδραση και την ίδια τιμωρητική ψήφο όπως οι προηγούμενες.

■ Το δεύτερο σενάριο της «παλαιοκομματικής πελατειακής χαλάρωσης» εκφράζει τη σπασμωδική αντίδραση των κυβερνητικών κομμάτων στο εκλογικό αποτέλεσμα. Υπουργοί με τηλεοπτική λαϊκότητα αναλαμβάνουν να δώσουν λίγα στους φαρμακοποιούς, λίγα στους ενστόλους, λίγα όπου αλλού έχασε το κόμμα, ώστε να επαναπατρίσουν το 3%-4% που έφυγε. Πελατειακά κατανοητή τακτική, μόνο που έχει υιοθετήσει ήδη το γήπεδο του αντιπάλου, εγκαταλείπει την εθνική κινητοποίηση για την αλλαγή των δομών, παίζοντας κατενάτισο μέχρι να σφυρίξει ο διαίτητής τη λήξη. Παρόμοιο όμως της «παλαιοκομματικής χαλάρωσης» στην παρούσα φάση της ελαφράς ανάκαμψης είναι ότι πυροδοτεί τον κοινωνικό ανταγωνισμό για τη διεκδίκηση των μικρών πλεονασμάτων.

Χωρίς κριτήρια κοινωνικής δικαιοσύνης, χωρίς εξορθολογισμό των θεσμών, χωρίς υπέρβαση των παθογενειών. Ο «κορπορατισμός των κρατικών ελίτ», έκφραση του οποίου είναι η υπόθεση των δικαστών, είναι εμβληματικός. Επαναφορά των μισθολογικών κεκτημένων, χωρίς καμία μεταρρύθμιση της δικαστικής εξουσίας, του πιο άρρωστου πλέον θεσμού της σημερινής Ελλάδας (εύστοχη κριτική στα άρθρα των Στ. Τσακυράκη και Τ. Γιαννίτση στην Καθημερινή 30/6/2014).

■ Το τρίτο σενάριο της εθνικής ανασυγκρότησης βρίσκεται ακόμα στον πρόλογο. Η Ελλάδα ανακάμπτει, ανακάμπτει επισφαλώς, χωρίς όμως να κινείται στον παλμό μιας κοινωνίας που έχασε το 25% του πλούτου της και βάζει στοίχημα με τον εαυτό της να το ανακτήσει. Ενα σλόγκαν αγγλοσαξονικής προέλευσης έλεγε ότι η Δεξιά παράγει, ενώ η Αριστερά αναδιανέμει. Δεν ισχύει στην Ευρώπη, πόσω μάλλον στην Ελλάδα. Εδώ στους δύσκολους καιρούς «εκσυγχρονιστικές» εθνικές ηγεσίες της μιας ή της άλλης πολιτικής οικογένειας αναλαμβάναν την ιστορική ευθύνη να αναβαθμίσουν τη θέση της χώρας στη γεωπολιτική σκηνή και τον διεθνή καταμερισμό, σε πείσμα των λαϊκιστικών αντιδράσεων. Στριζόνταν σε μια συναίνεση που εξέφραζε το μακροπρόθεσμο όφελος της κοινωνίας και όχι στη συναίνεση που προκύπτει από την άμεση ικανοποίηση των βραχυπρόθεσμων συμφερόντων των διαφόρων κοινωνικών ομάδων.

Σήμερα, μια προοδευτική εθνική ηγεσία για την ανασυγκρότηση της χώρας έχει περισσότερα να μάθει από τις εμπειρίες χωρών που πραγματοποίησαν ένα αναπτυξιακό άλμα: από τις

αναπτυξιακές λειτουργίες που αναλαμβάνει το κράτος στα διάφορα μοντέλα καπιταλισμού ώστε να κρατά υψηλή τη διεθνή ανταγωνιστικότητα της χώρας από τη «συμμαχία» των πολιτικών - διοικητικών ηγεσιών με το «κεφάλαιο» και την παραγωγική εργασία. Αντιθέτως, λιγότερο χρήσιμη είναι η επανάληψη των σχημάτων μιας αδύναμης αναδιανεμητικής σοσιαλδημοκρατίας, όσο αναγκαία και αν είναι η ενίσχυση των αδύναμων μετά την κρίση. Λιγότερο χρήσιμη είναι επίσης η επανάληψη της φιλελεύθερης συζήτησης για το «μικρό ή μεγάλο κράτος», όσο επείγουσα και αν είναι η ανάγκη αποδόμησης του ελληνικού κρατισμού. Το πρόβλημα της ανασυγκρότησης δεν είναι «να εξανθρωπίσεις τον καπιταλισμό» κατά τη σοσιαλδημοκρατική επιδίωξη, ούτε να τον «απελευθερώσεις» κατά τη φιλελεύθερη, αλλά να χρησιμοποιήσεις έξυπνα τις διεθνείς αγορές και τις ευρωπαϊκές οικονομικές ενισχύσεις για να μετασχηματίσεις και να αναβαθμίσεις το παραγωγικό μοντέλο σύμφωνα με τους εθνικούς στόχους που έχεις βάλει. Προϋπόθεση ενός τέτοιου εγχειρήματος είναι η διαμόρφωση μιας σταθερής κεντρικής πολιτικής βούλησης και η καλλιέργεια ενός κοινωνικού ήθους που ενισχύει τη δημιουργικότητα, την ευθύνη, την εργασία και όχι την πρόσοδο. Η παράταξη ή τα συμμαχικά σχήματα που θα μπορέσουν να διαμορφώσουν ηγετικές ομάδες ικανές να ανταποκριθούν σε τέτοιους στόχους, θα εξασφαλίσουν σταθερή ηγεμονία στη νέα ιστορική φάση που έχει ανοίξει.

Ο Γιάννης Βούλγαρης είναι καθηγητής στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας του Πανετίου Πανεπιστημίου